

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2540 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของประเทศไทยได้เข้าสู่ภาวะถดถอยและชะลอตัว อันเป็นผลมาจากวิกฤติการณ์ทางการเงินของประเทศ ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง โดยพิจารณาจากอัตราเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรืออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ลดลงจากร้อยละ 0.10 ในปีพ.ศ.2539 เหลือเพียงร้อยละ 0.03 ในปีพ.ศ.2540 และทรุดตัวอย่างต่อเนื่องรุนแรงจนมาติดลบอยู่ที่ร้อยละ -0.02 ในปีพ.ศ.2541 ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

พ.ศ.	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (ล้านบาท)	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)
2538	4,186.2	0.15
2539	4,611.0	0.10
2540	4,732.6	0.03
2541	4,626.4	-0.02
2542	4,632.1	0.001
2543	4,904.7 ^p	-

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลกระทบจากวิกฤติการณ์ดังกล่าวมีผลต่อภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งพิจารณาได้จากดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมและอัตราการใช้จ่ายกำลังการผลิตอุตสาหกรรมซึ่งอยู่ที่ระดับ 107.8 และ 72.5 ในปีพ.ศ.2539 ลดลงมาอยู่ที่ระดับ 107.2 และ 64.8 ในปีพ.ศ.2540 และลดลงจนมาอยู่ที่ระดับ 96.5 และ 52.8 ในปีพ.ศ.2541 ดังแสดงในตารางที่ 1.2 ดังนั้นในปีพ.ศ.2541 รัฐบาลได้ประกาศให้เริ่มใช้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมขึ้นเป็นครั้งแรก ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรมของประเทศอย่างเร่งด่วน

ตารางที่ 1.2 ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมและอัตราการใช้จ่ายกำลังการผลิตอุตสาหกรรม(ปีฐาน2538=100)

พ.ศ.	ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม	อัตราการใช้จ่ายกำลังการผลิตอุตสาหกรรม
2538(ปีฐาน)	100.0	-
2539	107.8	72.5
2540	107.2	64.8
2541	96.5	52.8
2542	108.6	61.2
2543	112.1	55.8
2544	113.6	53.5
2545	123.3	60.0

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2541 เห็นชอบให้กระทรวงอุตสาหกรรมจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมภายในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2542-2546) ในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2541 และอนุมัติให้ดำเนินโครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 1 ขึ้นเป็นการเร่งด่วน หลังจากนั้นทางคณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติให้อนุมัติแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 2 ขึ้นในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2543 โดยให้ดำเนินโครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 2 ซึ่งโครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 1 และ 2 สามารถแยกแผนงานได้ ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 โครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 1 และ 2 จำแนกตามแผนงาน

แผนงาน	จำนวนโครงการ(โครงการ)			วงเงิน(ล้านบาท)		
	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	รวม	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	รวม
1.ปรับปรุงผลิตภาพและกระบวนการผลิต	7	31	38	167.64	1,531.50	1,699.14
2.ปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและเครื่องจักร	1	4	5	1,000	82.45	1,082.45
3.ยกระดับขีดความสามารถของแรงงานไปสู่แรงงานฝีมือ	4	5	9	50.10	295.50	345.60
4.บ่มเพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม	7	4	11	337.20	235.84	573.04
5.ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่าย	-	8	8	-	592.53	592.53
6.สนับสนุนการกระจายและเคลื่อนย้ายหน่วยผลิต	2	1	3	827.58	104.28	931.86
7.ชักจูงการลงทุนจากต่างประเทศ	-	-	-	-	-	-
8.เคลื่อนย้ายและจัดระบบอุตสาหกรรมที่มีมลพิษ	-	5	5	-	56.10	56.10
รวม	21	58	79	2382.52	2898.20	5280.72

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ: วงเงินระยะที่ 2 ณ เดือนเมษายน พ.ศ.2544

ตารางที่ 1.3 โครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 1 และ 2 จำแนกตามแผนงาน(ต่อ)

แผนงาน	จำนวนโครงการ(โครงการ)			วงเงิน(ล้านบาท)		
	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	รวม	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	รวม
อื่น ๆ						
1.การบริหารแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม	-	1	1	38.37	52.70	91.07
2.สินเชื่อเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม	-	-	-	1,888.43	8,100	9,988.43
รวม	-	1	1	1,926.80	8,152.70	10,079.50

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ: วงเงินระยะที่ 2 ณ เดือนเมษายน พ.ศ.2544

โครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน(Supplier Development Programe:SDP) เป็นโครงการหนึ่งภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม(Industrail Restructuring Plane:IRP) ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยกิจกรรมหลักของโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ การฝึกอบรมเพื่อยกระดับช่างฝีมือ การพัฒนาโรงงานผลิตชิ้นส่วนให้เข้าสู่มาตรฐาน ISO 9000 และQS 9000 และการยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติ โดยโครงการเริ่มต้นคือโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน ซึ่งดำเนินการผ่าน 3 หน่วยงานหลักคือ สำนักงานพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสถาบันยานยนต์ ระยะเวลาดำเนินการอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2541 ถึงธันวาคม พ.ศ.2542

ณ วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2543 ทางคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมระยะที่ 2 ทำให้เกิดโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนระยะที่ 2 ขึ้น ซึ่งลักษณะการดำเนินโครงการจะมีรูปแบบเดียวกับระยะที่ 1 แต่ดำเนินการผ่าน 2 หน่วยงานหลักคือ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสถาบันยานยนต์ ระยะเวลาดำเนินการอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2544 ถึงกันยายน พ.ศ.2545 ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลักคือ กิจกรรมการอบรมและ กิจกรรมการสนับสนุนที่ปรึกษา โดยกิจกรรมการอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับบุคลากรใน

อุตสาหกรรมรวมทั้งพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนภายในประเทศให้มีขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการเพื่อการส่งออก ในการยกระดับบุคลากรนั้นจัดแบ่ง เป็นสาขาและระดับชั้นตามความสามารถ โดยจำแนกวิชาในการอบรมออกเป็น 3 หมวดวิชาคือ หมวดวิชาเทคโนโลยี (หลักสูตรพัฒนาช่างฝีมือ) หมวดวิชาการจัดการ (หลักสูตรที่ไม่เกี่ยวกับการผลิต) และหมวดวิชาทั่วไป (หลักสูตรพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานการผลิต) โดยกิจกรรมการอบรมในโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนระยะที่ 2 ได้กำหนดให้การอบรม ต้องมีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 40,000 คน (สถาบันละ 20,000 คน) สำหรับกิจกรรมการ สนับสนุนที่ปรึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับมาตรฐานเทคโนโลยีและการจัดการผลิต ด้วยการ จัดหาผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือโรงงานในการยกระดับมาตรฐานเทคโนโลยี และการจัดการผลิต ตลอดจนพัฒนาความรู้ ความสามารถบุคลากรเพื่อให้โรงงานในอุตสาหกรรม ก้าวสู่ระดับมาตรฐานสากล โดยกิจกรรมการสนับสนุนที่ปรึกษาในโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน ระยะที่ 2 ได้กำหนดให้การสนับสนุนที่ปรึกษาต้องมีโรงงานเข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 20 โรง (สถาบันละ 10 โรง)

กล่าวโดยสรุปภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ ผลกระทบจากอุตสาหกรรมสนับสนุนจะช่วยทำให้มูลค่าของอุตสาหกรรมรวมสูงขึ้น ซึ่งจะเป็น การสร้างรากฐานอุตสาหกรรมหลัก โดยวิธีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนนั้นคือ การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ด้วยการ อบรมแรงงานให้มีทักษะและความชำนาญ ในการแก้ปัญหาขาดแคลน แรงงานมีฝีมือและวิศวกรให้มีจำนวนเพียงพอและมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อรองรับการเจริญ เติบโตของอุตสาหกรรมในภาคหน้า ดังนั้นกระทรวงอุตสาหกรรมเล็งเห็นความสำคัญจึงได้ ริเริ่มโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนภายใต้แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม โดยมอบหมายให้ สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสถาบันยานยนต์เป็นหน่วยงานหลักเพื่อดำเนินกิจกรรมการ อบรมและกิจกรรมการสนับสนุนที่ปรึกษาให้แก่บุคลากรในอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ดังนั้น จึงเกิดประเด็นที่ต้องการศึกษาผลของโครงการพัฒนา ผู้ผลิตชิ้นส่วนระยะที่ 2 ที่มีต่ออุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงผลิตภาพ และผลกระทบที่มีต่อแรงงานและโรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการเข้าร่วมโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลของโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนระยะที่ 2 ที่ดำเนินการโดยสถาบันยานยนต์
2. เพื่อศึกษาถึงผลิตภาพและผลกระทบที่มีต่อแรงงานและโรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาผลของโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนระยะที่ 2 ที่มีต่ออุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จะเป็นการศึกษาถึงแนวทางการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน (Supplier Development Program:SDP) ระยะที่ 2 เท่านั้น ซึ่งจะศึกษาเฉพาะโครงการที่ทางกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้มอบหมายให้สถาบันยานยนต์เป็นผู้รับผิดชอบ ในช่วงดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.2544 ถึงกันยายน พ.ศ.2545 โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เข้าร่วมโครงการใน 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมการอบรมและกิจกรรมการสนับสนุนที่ปรึกษา ซึ่งกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ได้จากกิจกรรมการอบรมมีจำนวนทั้งสิ้น 845 ตัวอย่าง โดยกิจกรรมการอบรมแบ่งช่วงเวลาในการจัดส่งแบบสอบถามเป็น 2 เวลาคือ ครั้งที่ 1 ภายหลังจากการอบรม อยู่ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน พ.ศ.2545 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 465 ตัวอย่างและครั้งที่ 2 ภายหลังจากการอบรม 6 เดือน อยู่ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ.2546 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 380 ตัวอย่าง และกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ได้จากกิจกรรมการสนับสนุนที่ปรึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 15 ตัวอย่าง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงผลของโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนระยะที่ 2 ที่ดำเนินการโดยสถาบันยานยนต์
2. เพื่อทราบถึงผลิตภาพและผลกระทบที่มีต่อแรงงานและโรงงานในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วน